

IZ RATA U MIR: HRVATSKI BRANITELJI U TRANZICIJI

From War to Peace: Croatian War Veterans in Transition

CRO VETERANS

Ispitanik: Mr. Bl.

Vrijeme intervjuja: 14. prosinca 2024.

Kako ste doživljavali Jugoslaviju, posebno u zadnjem razdoblju njezinog postojanja?

Doživio sam je kao tragediju. Već pripremu za neke stvari koje se danas dešavaju. Pripreme za agresiju.

Zbog čega je po Vama izbio rat u Hrvatskoj i je li se on mogao izbjeći?

Nažalost mislim da nije. Milim da nije jer je već prije mnogo godina, prestankom onog rata, osmišljen. Samo ga trebalo provest.

Koliko ste imali godina i čime ste se bavili kad ste se uključili u obranu Hrvatske? Što vas je motiviralo da tako postupite?

Imo sam 21 godinu. Uključio sam se kad je Kijevo palo (op.istr. kolovoz 1991.). Kad su se izvlačili vojnici iz Kijeva. Kasnije došao rat u BiH i onda sam bio aktivan 4 godine. Motiviralo me to što je moj narod bio ugrožen i što mu je trebalo pomoć. Nisam imo dilemu.

Opišite kronološki svoj ratni put: vrijeme i postrojbe u kojima ste ratovali.

I prije rata su bile nekakve straže. Bojali smo se da će nas napast. Ovde u Donjim Rujanima. (ist. pita: 1991. straže? Rat je u drugoj republici). Ovde smo vidili pokrete – dovoze oružja (op.istr. selo Donje Rujane BiH nalazi se uz planinu Dinaru – u neposrednoj blizini granice RH). U zraku se osjećalo da se nešto sprema. Kasnije, u samom začetku nisu bile još formirane

jedince, bio sam Domobran (op.ist. domobranska brigada HVO – a Livno Petar Krešimir IV.) do demobilizacije negdi početkom 95e.

Kako su obitelj i bližnji reagirali na Vašu odluku o odlasku u vojsku/rat?

Osjećali su blagi strah nije im bilo svejedno ali evo moralo je se.

Kako ste se osjećali tijekom prvih iskustava i opasnosti na bojišnici? Jeste li osjećali strah?

Naravno da me je bilo strah. Ali se potisnio s onim mora se pomoć ljudima. Bilo je dosta situacija ne mogu sad nikoju posebno izdvojiti. Možda kad su bili jači topnički napadi. Prilikom jednog granatiranja sam slomio nogu.

Jeste li bili ranjeni tijekom rata ili izloženi velikim opasnostima? Ako jeste, opišite okolnosti i što ste osjećali.

Možda kad su bili jači topnički napadi. Prilikom jednog granatiranja sam slomio nogu.

Kako ste se suočili s pogibijama suboraca? Jesu li teška ranjavanja i pogibije suboraca utjecali na vaš pristup ratovanju i obnašanju vojnih dužnosti?

Je možda od mene 500m dalje moji suborci. Naravno da je.

Jeste li osobno doživjeli kakvu tešku traumu u ratu?

Meni je otac poginuo toga dana kada je bio napad na Rujane (op.istr. 23.4. 1992.). Naravno da mi je to promijenilo neku moju percepciju rata.

Koje Vam je iskustvo ili događaj donio posebnu sreću, zadovoljstvo tijekom rata?

Oslobađanje ovi naši prostora (op.ist. Livanjsko polje). Druženje sa suborcima.

Kakav je bio status branitelja/vojnika tada u društvu, „na ulici“, kako su se ljudi odnosili prema vama, kako su vas doživljavali? Je li se taj odnos mijenjao u razdoblju 1991. do 1995.?

Manje – više jednako. Nisam osjetio nikakvo odbacivanje ni neko divljenje. Manje – više pozitivno.

Što su za Vas značile oslobodilačke operacije hrvatskih snaga?

Značilo mi je neku sigurnost.

Nakon odmaka od gotovo 30 godina, što je, po Vašem mišljenju najviše pridonijelo hrvatskoj pobjedi u Domovinskom ratu?

Moral. Jedno je kad braniš nešto svoje.

Možete li istaknuti koje osobe, vojne ili političke smatrate najzaslužnijima za uspjeh?

Iman neka dvojaka...ta pobjeda pripada običnom malom čovjeku. Hrvatskom branitelju koji je srcem išo. Više svima onim koji su politički bili aktivni.

Kako gledate na ulogu Crkve u Domovinskom ratu? Koliko je vama vjera značila u ratu?

Crkva je vjerojatno u tome vremenu imala neku pozitivniju ulogu. Vjera mi je značila dosta. Uvik se uzdaš u Boga.

Jeste li tijekom rata razmišljali o nastavku vojne karijere ili o povratku u civilni život kada rat završi?

Jedvo čeko skinit uniformu.

Kada i zašto ste okončali vojnu karijeru? Što ste osjećali zbog (prijevremenog) okončanja vojne službe?

Zato što sam mislio da je civilni život puno bolji opušteniji. Nemaš hijerarhiju. Slobodan si čovik.

Kako je tekla prilagodba na civilni život nakon razvojačenja? Kako ste se s obitelji privikavali na civilni život? Da li je bilo problema?

Malo je bilo neobično. Dok smo bili u ratu imali smo neka minimalna primanja. Kako mi je bilo sve porušeno ta mala vojna plaćica mi je davala sigurnost. Bilo im je drago što je okončano. Nije bilo nikakvih problema.

Kako su iskustva iz vojne službe utjecala na Vaše navike u civilnom životu? Jeste li do danas zadržali te ili koju od tih navika?

Nisu. Ne.

Što ste radili, čime ste se bavili nakon razvojačenja? Opišite Vaše radne aktivnosti od razvojačenja do danas.

Poljoprivreda. Za dvije godine sam se zaposlio kao šumar.

**Jeste li nastavili održavati prijateljstva, kontakte sa suborcima nakon završetka službe?
U kojoj mjeri i na koji način?**

Naravno, u kontaktu sam. Prijateljstva su jača nego iz civilnog života.

Jeste li bili ili ste trenutno aktivni u kakvoj braniteljskoj udruzi? Ako da, u kojoj mjeri i što su obuhvaćale Vaše aktivnosti?

Bio sam učlanjen. Nisam imao nikakvu ulogu. Bio sam obični član.

Je li udruga kojoj pripadate pomogla u rješavanju nekih Vaših ili problema Vaših suboraca? Ako jest, u kojoj mjeri i na koji način?

Pa jesmo...nekad bi se dao neki prilog. Pomoglo se fizički radit ako je nekom trebalo. Na obnovi kuće ili bilo čega.

Obilježava li udruga kojoj pripadate spomen na poginule suborce? Na koji način?

Komemoriramo paljenjem svića i polaganjem vijenaca.

Je li rad udruge kojoj pripadate ispunio Vaša očekivanja?

Pa za pomoć treba biti politički blizak nekim ljudima da bi ti nešto ostvario i dobio. Ja konkretno ne. Ne. Srha sama sebi i onima koji su blizu nje.

Koji je Vaš stav prema činjenici da u Hrvatskoj djeluje više od 1000 braniteljskih udruga?

Žalosno. Smješno. Ko da smo bili tisuću različitih komponenti.

Što mislite o postojanju i djelovanju Generalskog zbora? Je li po vama ispunio svoju svrhu (u kojoj mjeri)?

Pa ne znam. To već nisam pratio. I nema svoj neki stav.

Što je za Vas značilo osnivanje Ministarstva branitelja? Znate li kada je ono osnovano?

Pa ne znam kad je osnovano.

Što mislite o djelovanju Ministarstva hrvatskih branitelja unazad 27 godina od osnivanja? Smatrate li da je ono ispunilo svrhu i namjenu svojeg postojanja?

Možda za nekoga da možda za nekoga ne. Nemam dovoljno podataka da bi mogo baš to ocijeniti.

Prema podacima Ministarstva hrvatskih branitelja, status hrvatskog branitelja ima više od 500.000 osoba. Kakav je Vaš stav prema tome?

Pa dobro jači smo od Kine izgleda. Objasnit? Nelogično.

U Hrvatskom saboru i u tijelima državne vlasti djelovalo je i djeluje nemali broj branitelja. Smatrate li da su oni dovoljno učinili za prava branitelja? Objasnite.

Opet isti odgovor ko šta sam maloprije odgovara. Možda za neke da za neke ne. Čitam po medijima da je puno obespravljenih zaboravljenih koji ne mogu osnovna prava ostvariti. A neki vidim da su otišli predaleko.

Od završetka rata do 2020. zbile su se dvije velike promjene prazničnih dana kojima se obilježavaju najvažniji datumi u stvaranju hrvatske države i Domovinskog rata. Znate li točno o kojim je promjenama odnosno praznicima riječ?

Znam da je 30. svibnja bio Dan državnosti sad ga minjaju par puta ne mogu da se snađem. Ne znam.

Koje je Vaše mišljenje o proglašenju datuma 18. studenoga „Danom sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Danom sjećanja na žrtve Vukovara i Škabrnje“?

Tužan, tragičan i svet datum.

Odlazite li u Vukovar ili Škabrnju? Koliko često? Organizirano ili samostalno?

Jesam bio u Vukovaru. Imam namjeru ić u Škabrnju. Ako vrijeme i obveze dozvole. U Vukovar sam išo samostalno.

Koje je Vaše mišljenje o obilježavanju dana, praznika Dana pobjede i Domovinske zahvalnosti u Kninu 5. kolovoza?

Mislim da da...ovo je prethodilo svemu.

Koji je Vaš stav o nezadovoljstvu dijela braniteljske populacije usmjerenom prema organizaciji proslave toga dana u Kninu?

Dnevno politički stavovi. Ali ima tu i iskrenih stavova. Neko ko je branio Hrvatsku pod bilo kojim simbolom – HOS, HV, HVO...ne znam šta je sporno.

Sjećate li se tradicije odavanja počasti poginulim hrvatskim ratnicima na Oltaru domovine na Medvedgradu? Kakvo je Vaše mišljenje o toj tradiciji? Sjećate li se kada je ta tradicija ukinuta i što mislite o tome (treba li je obnoviti?)?

Ne znam kad je ukinuto. Ne pratim. Vjerujem da da – treba ponovo vratit.

Znate li za još koju tradiciju nastalu tijekom Domovinskog rata, koja je ukinuta 2000. godine?

Ne znam.

Što mislite o političkim promjenama iz 2000. godine? Jesu li one i kako utjecale na braniteljsku populaciju i Vas osobno?

Neko je negdi kikso dok su oni dobili povjerenje. U ovim drugim strankama ima članova Partije tako da je tu teško išta razabrat šta je tu ispravno šta nije.

Smatrate li da braniteljska populacija ima pravo prosvjedima reagirati na političke odluke državnih vlasti? (U kojoj mjeri i zbog kojih problema? Obrazložite.)

Naravno. Naravno zbog političkih promjena. Ko će zant jeli ta vlast došla legalno na vlast (op.ist. Izbori 2000.). Nisam bio nigdi ni vidio da mogu išta tvrdit ali često se govori o prevarama birača i svašta nešto.

Možete li (kronološki) nabrojati neke, nekoliko najvećih braniteljskih prosvjeda (od 2000.)?

Nešto se sjećam u Zagrebu kad je bilo...kad su bili oni šatori. Motive sam pozaboravljo. Uglavnom ko je got nezadovoljan imo je se pravo protestovat.

Jeste li sudjelovali u najvećem takvom prosvjedu, koji je trajao 555 dana ispred Ministarstva branitelja u Savskoj ulici? Što Vas je motiviralo?

Ne. Nisam imo vremena. Ali sam srcem bio tu.

Kako danas gledate na provedbu i učinak tog prosvjeda?

Pa ne znam.

Jeste li sudjelovali u prosvjedima organiziranim za zatočene hrvatske časnike u Haagu? Ako jeste, opišite motive?

Nisam. Ne d nebi ali zbog radnih obaveza.

Što je za Vas značilo oslobađanje hrvatskih generala Mladena Markača i Ante Gotovine? Kako ste to doživjeli?

Pozitivno. Bilo mi je drago da su ljudi dokazali svoju nevinost. A oni su nas predstavljali. Sknitu je krimen s nas sviju.

Kako ste i gdje pratili završnicu tog suđenja? Jeste li bili na dočeku oslobođenim generalima na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu ili u nekom drugom gradu? Opišite kako ste se tada osjećali.

Na tv – u.

Kakav je Vaš stav prema osuđujućim presudama istaknutim zapovjednicima HVO-a poznatijima kao „Presuda šestorki“?

Ne znam. Imam premalo informacija. Mislim da ima tu svega. Mislim da neki nisu ni krivi za nešto a neki možda i jesu.

Kako ste doživjeli reakciju Slobodana Praljka na tu presudu i što za Vas znači njegov čin u haškoj sudnici?

Mislim da to nije tribo učinit. Jer nije u našoj tradiciji vjeri da izvršiš samoubistvo. Dal mu je to bio jedini način to samo on zna.

Smatrate li da se hrvatska država dobro postavila prema radu Haškog suda? Koje je Vaše mišljenje o Haškom sudu; pozitivno ili negativno?

Mislim da je mogla puno bolje. Nek stvari ne dozvolit...ako su ljudi oslobođeni bilo je nepotrebno da budu i progonjeni. Sud bi trebo imati nekog smisla ali ako je dobro odradio stvari. Mislim da će povijest reć svoje.

Smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika srpskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Mislim da ne. Zato što se mnogi sude u odsutnosti a možda su neki mogli biti i privedeni. I sudit im naravno pošteno.

Smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika hrvatskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Možda je za neke slučajeve čak i pretjerala. Možda za neke nedovljno. Ovisno o slučaju.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni načinom kako se u osnovnim i srednjim školama obrađuje razdoblje Domovinskog rata? Objasnite.

Koliko mogu vidjeti iz medija i nezadovoljstva drugi ljudi....pa ne znam zovemo ga DM...tribali bi ga zvat Agresija. Za vrijeme one države 90% sadržaj je bio NOB. Možda ga je i u biologiji bilo.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni filmografijom, igranim i dokumentarnim filmovima o temama iz Domovinskog rata? Isto tako i knjigama koje tematiziraju DR? Objasnite.

Ne znam. Premalo...u prošloj državi sam znao stotinu imena jednostavno di got otvoriš mogo si vidit ta neka imena. Narodni Heroj ovaj onaj...ima naši ljudi toliko zaslužni koje niko nikad neće spomenuti.

Smatrate li da nove generacije, koje nisu doživjele razdoblje Domovinskog rata, dovoljno dobro razumiju povijesnu važnost tog razdoblja, odnosno vrijednost doprinosa branitelja u ostvarenju slobodne države?

Mislim da to ne doživljavaju na pravi način. Sve zavisi od roditelja.

Smatrate li da je u bližoj ili daljoj budućnosti moguć novi ratni sukob na teritoriju RH ili BiH? Obrazložite svoj stav.

Na žalost moguće je. Zato što nismo neke stvari doveli u red. Politički ni jedan narod nije dobio zadovoljštinu. Uvik visi nerješeno pitanje ko je kriv mi vi oni.

Ako smatrate da je sukob moguć kako biste Vi reagirali? Kako biste reagirali na mogućnost da netko iz Vaše obitelji, potomstva sudjeluje u novom ratu?

Teško mi je reć. Nikad ne bi napusto svoj narod ali s druge strane kad vidim kako je sve ovo završilo.

Kakvo je danas Vaše zdravstveno stanje? Koliko je na to stanje utjecalo sudjelovanje u ratu i eventualno ranjavanje?

Ne znam. Mislim da sam, fala Bogu, iz svega izaša dobar.

Jeste li pretrpjeli PTSP? Ako jeste, kako ste se nosili i kako se nosite s posljedicama PTSP-a?

Nemam je to.

Jeste li pretrpjeli kakav drugi oblik poslijeratne degeneracije; sklonost alkoholu, drogama, kockanju, itd.?

Ništa od toga. A nema ni di to ovde.

Je li vaše sudjelovanje u ratu donijelo neke negativne posljedice po Vaš obiteljski život?

Triba pitat žene.

Ako Vam zdravlje dopušta, bavite li se kakvim sportskim ili aktivnostima u prirodi ili bilo kakvim aktivnostima koje Vas zaokupljaju ili smiruju?

Sportske aktivnosti – čuvam ovce.

Je li netko od Vama bliskih suboraca obolio od PTSP-a i jeste li mu u tom slučaju kao prijatelj pokušali pomoći?

Iššš ima glumaca kolko očeš.

Smatrate li da je država dobro organizirala mogućnosti skrbi za oboljele od PTSP-a?

Za one prave uvijek se može učiniti više. Ima previše glumaca koji su to iskoristili. Svak može reć da ima.

Što za Vas predstavlja podatak da je više od 4000 ratnih veterana počinilo suicid u razdoblju od ni 30 godina od završetka ratnog sukoba?

Žalosno. Nepotrebno. Ljudi su bili ne zadovoljni. Nismo bili svi ravnopravni nije prema svakome država odgovorila kako treba.

Kako gledate na današnji međunarodni položaj Republike Hrvatske, odnosno članstvo u NATO savezu i EU?

Teško pitanje...ko zna.

Što mislite o današnjem stanju u Oružanim snagama RH?

Treba to sve vozat. Ako ne bude nas vozat će Nepalci.

Je li odluka o ukidanju obaveznog služenja vojnog roka bila ispravna? Je li po Vama bolje za mlade ljude i državu da se uvede obavezno služenje vojnog roka? To ste objasnili. Ako da, objasnite zašto i koliko bi ono trebalo trajati. Objasnite.

Nikad ga ne bi ukino. On služi za edukaciju i za nedaj Bože. Čak bi ga i ženama uveo. Onaj osnovni obvezni.

Kakav je danas Vaš odnos, kakvi su Vaši osjećaji prema razdoblju Domovinskog rata?

Neki su dani bili teški traumatični. Ali bilo je tu i fini dana. Proslava oslobodilački akcija. Dvojaki; 91a stradanja patnja, 95a pozitivniji osjećaji.

Možete li usporediti odnos javnosti, društva ili pojedinaca prema braniteljima u vrijeme rata i danas?

Mislim da danas niko više nije zainteresiran.

Je li danas Hrvatska onakva država kakvom ste ju zamišljali tijekom rata? Što biste eventualno promijenili, što bi moglo biti bolje?

Ni blizu...bolje ikakva nego nikakva.

Da je danas 1991., biste li sve ponovili ili biste možda nešto promijenili u svojoj odluci?

Bi.

Postoji li nešto što biste željeli dodati o procesu poslijeratne tranzicije Vas kao ratnog veterana, a nismo obradili u ovom intervjuu? Postoji li još nešto o čemu bismo trebali razgovarati, a nismo pokrili ovim razgovorom?

Ne.

Što mislite o ovako strukturiranom intervjuu i postavljenim pitanjima kojima nije bio fokus na samom ratu nego na tranziciji vas kao veterana u civila Odnosno što bi trebalo s vašim odgovorima?

Pa ako će riješit u nekom pozitivnom smislu....Ministarstvo branitelja bi trebalo vidit šta su problemi njihove populacije.